AMSTERDAM, DIE GROENE STAD

Roeken bij Zunderdorp 25-11-2020 (PvD)

Nieuwsbrief KNNV-Amsterdam Nr. 57 om het onderling kontakt te behouden ten tijde van de Coronacrisis.

BIJDRAGEN VAN HARTE WELKOM!!

https://www.knnv.nl/amsterdam

REDACTIE BLAADJE: Rob van Dijk & Tobias Woldendorp: t_woldendorp@kpnplanet.nl
WEBSITE: Christiane Baethcke: baethcke@solcon.nl
REDACTIE NIEUWSBRIEF: Paul van Deursen:ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl

LET OP!!

KNNV Fietsexcursie Waterland "Geologie, Geschiedenis en Landschap" 12 december a.s.

We verzamelen om 10:00 uur. De plaats hoort u na aanmelding
Waterland is een veengebied dat ruim duizend jaar geleden door Westfriezen in gebruik genomen is.
Maar de geologische geschiedenis begon natuurlijk veel eerder. 10.000 jaar geleden lag hier een leeg land achtergelaten door de IJstijden. Op de polaire vlakten zetten zich dekzanden af, later gevolgd door zeeklei. En op de zeeklei kwam veen tot ontwikkeling met een grootschalig gewelfd hoogveengebied al resultaat. Het was een bijzonder drassig landschap waar zich vrijwel geen mens in waagde, hetzij voor een enkele jachtpartij vanuit bootjes.
Vanaf misschien al de 8ste eeuw, maar zeker vanaf de 10de eeuw werd het gebied toegankelijker door klimaatsverbetering. Westfriezen trokken vanuit de kuststeek binnen en begonnen het veen te vergraven voor akkerbouw.
Door deze ontginningen en de noodzakelijke ontwatering klonk het veen dusdanig in dat het in de middeleeuwen te nat werd voor akkerbouw en de boeren overgingen op veehouderij.
Omdat tegelijk de zeespiegel steeg werden vanaf 1300 dijken en dammen aangelegd om het water buiten te houden. Maar de zee bleef stijgen en het veen bleef zakken en als dan ook nog de wind uit de verkeerde hoek woei en aanwakkerde tot storm kwam het tot soms grote overstromingen, de laatste maal in 1953.

Deze 5 meter hoge paal geeft aan hoe hoog vroeger het veen heeft gelegen.
(foto: Oneindig Noord-Holland)

Dit alles heeft de nodige sporen nagelaten in het landschap. We gaan onderweg zien hoe en waar de eerste ontginningsdorpen ontstonden. Ontginningen die vervolgens aan de wandel gingen om beter gebruik te maken van het veranderende landschap. Lichte verhogingen in een weiland of een kronkel in een sloot wijzen ons de plaats waar boerderijen gestaan hebben. Plaatsnamen zoals Schellingwoude verraden ons iets over de aard van het landschap van 1000 jaar terug. Dezelfde aanwijzingen vinden we in de aard van de veengrond waar we langs fietsen, is het bosveen, rietveen of mosveen.

De afsluiting van de Zuiderzee in 1932 had grote gevolgen voor het zoet/brak/zout regime van de waterhuishouding. Als veldbiologen gaan we natuurlijk op zoek naar brakwaterplanten. En we vergeten de overige levensvormen niet als die zich aandienen!

De excursie is een hele dagexcursie en eindigt om ca 16:00 uur. Neem wat te eten mee, we zoeken onderweg een lunchplek.
Gelieve vooraf aan te melden bij Arend (a.wakker@tele2.nl of 06-22218475). Het aantal deelnemers zal mede afhangen van de RIVM maatergelen van het moment.

Onze plantenwerkgroep

Onze plantenwerkgroep onder leiding van Peter Wetzels leidt een zeer bloeiend bestaan. De groep – gemiddeld 15 personen - komt regelmatig digitaal bijeen met het programma https://meet.jit.si/.

Peter Wetzels stuurde ons onderstaand verslag.

"De plantenwerkgroep is dit jaar vaak bijeengekomen. Niet fysiek op DNO maar via online met Jitsi. Jitsi is een simpele en veilige toepassing om via internet met elkaar bijeen te komen. Het is een gratis toepassing en het functioneert vrij goed. In vergelijking met zoom is het veel simpeler toe te passen. Wij gebruiken de website https://meet.jit.si/ . Je voert een naam in bijvoorbeeld PWGvanKNNVAmsterdam10november2020 en dan heb je al een bijeenkomst met jezelf als enige deelnemer. Door een link te versturen naar iedereen die moet meedoen kunnen die ook op de vergadering binnenkomen. De afbeelding laat zien hoe het er uit ziet als je meedoet.
We zijn in mei begonnen op elke dinsdag. Per juli eens in de twee weken.
Gemiddeld zijn er ruim 12 deelnemers. Al bij de eerste poging bleek dat voor de webcam planten laten zien niet goed werkt. Daarvoor is de kwaliteit van het beeld te slecht. Wat wel erg goed werkt is het tonen van foto's en (powerpoint)presentaties. Dat doen we met een functie die scherm delen heet. Je kiest dan een tabblad in Chrome of een fotoprogramma op je pc en dan zien de andere deelnemers hetzelfde wat je zelf ziet.
De onderwerpen die de revu hebben gepasseerd zijn:

- Botanische foto's van een vakantie in Nederland; van kalkgraslanden in Duitsland en gemaakt tijdens vlindermonitoring.
- Presentaties in drie delen over het herkennen van vegetatieve grassen, over waterplanten en verschillende over lastige determinaties maar ook vruchten (hauwen) van vier gele kruisbloemigen.
- Foto's van planten excursies gehouden in 2017 en 2019

Jitsi gebruiken we ook voor korte overleggen. Dat kan natuurlijk ook telefonisch, maar nu kan je ook snel dingen laten zien en dat is erg prettig.
Mocht je dit proberen en je hebt vragen dan kan je altijd een mail sturen naar peter.wetzels@gmail.com .

Elk jaar worden er ongeveer 10 excursies georganiseerd voor de plantenwerkgroep.

De meeste van deze excursies worden onder de vlag van Floron én KNNV Amsterdam plantenwerkgroep georganiseerd, waar we een vierkante kilometer op planten inventariseren: de zogenoemde streepexcursies. Enkele excursies zijn alleen voor de KNNV leden en gaan meestal naar mooie terreinen zoals het Kennemermeer of Laegieskamp-Cruijsbergen. Van de geplande 12 zijn er 4 excursies doorgegaan in juli en augustus. Met beperkt aantal deelnemers: 5, 7, 9 en 12. Het afstand houden ging over het algemeen goed. Sommige deelnemers hadden in enthousiasme wel eens wat moeite zich daaraan te houden en op smalle plekken zoals stegen was het ook lastig. Gelukkig is buiten het risico op besmetting met corona erg klein.

Omdat er weinig excursies waren, hebben in totaal 25 verschillende personen zich voor een of meerdere excursies opgegeven. Dat is meer dan in voorgaande jaren. Deelname werd beperkt tot drie keer en er is getracht om iedereen minstens een keer mee te laten doen.
Ook mede door de corona crisis vermoed ik, hebben deze excursies veel nieuwe deelnemers getrokken. Daarvan zijn er 3 lid geworden van de KNNV Amsterdam en een vierde zal dat in 2021 doen, alle vier beginnende floristen. Om het enthousiasme vast te houden zijn er in september en oktober 3 excursies opgezet voor deze beginners. De laatste twee met drie deelnemers, aangezien de maximale groepsgrootte inmiddels 4 was.

Omdat deze excursies spontaan zijn gedaan, en ook nog in de herfst met weinig bloeiende planten, was de pedagogische insteek simpel. Gewoon alles benoemen wat er gevonden werd en verhalen vertellen. Elke soort heeft wel een verhaal. Het gevolg laat zich raden. Na een kleine twee uur was zichtbaar dat de stortvloed aan informatie de deelnemers hadden uitgeput. Toch bleef het enthousiasme groot en was de teleurstelling groot dat de voortschrijdende herfst en de strengere corona maatregelen nieuwe excursies onmogelijk maakten.

De bestemmingen waren de Oostelijke Eilanden, rondom station Duivendrecht en het oude industrieterrein de Nieuwendammerham in Amsterdam-Noord.

Na kerst komt er wel een vervolg met een excursie in het kader van de eindejaars plantenjacht van FLORON.
https://www.floron.nl/plantenjacht

Peter Wetzels
Districtscoördinator Floronafdeling Groot-Amsterdam
www.floronamsterdam.nl & www.floron.nl

Hanneke Waller stuurde een mooie bijdrage voor de nieuwsbrief.

Enkele weetjes over lisdodde

Menig KNNV-lid kent de lisdodde. Deze groeit aan de waterkant en wordt in de volksmond rietsigaar genoemd. De twee meest voorkomende soorten zijn de **Grote lisdodde (Typha latifolia)** en de **Kleine lisdodde (Typha angustifolia).**
Het verschil tussen deze twee zit hem o.a. in de breedte van het blad en de bloeiwijze. Een ander kenmerk is de tussenruimte tussen de vrouwelijke en de mannelijke aar, een steriel stukje. De vrouwelijke aar zit onderop en wordt later de sigaar; de mannelijke zit erboven en deze valt later in het seizoen uit elkaar, alleen de spil blijft over. Bij de Kleine zijn ze gescheiden door een tussenruimte van 3-8 cm. Bij de Grote zit er geen ruimte tussen.
Zie bijgaande dia uit de cursus monitoring Vrije Geer en de soortinfo op Verspreidingsatlas:
Kleine lisdodde: https://www.verspreidingsatlas.nl/1317
Grote lisdodde: https://www.verspreidingsatlas.nl/1318.

Verder zijn er gekweekte vormen, zoals de **Kleinste lisdodde (Typha minima)** en **Typha laxmannii**, allebei vijverplanten. De laatste heeft nog geen Nederlandse naam. Er zijn enkele verwilderingen bekend van deze vijverplanten.
Er bestaat tevens een bastaard (een kruising of hybride) van Kleine en Grote lisdodde. De wetenschappelijke naam hiervan luidt Typha × glauca. Deze wordt ook wel Reuzenlisdodde genoemd. Het is een zeldzame soort, met voornamelijk vondsten in Zuid-Holland, Friesland, het westelijk rivierengebied en een enkele in Zeeland. Misschien is de soort niet zeldzaam, maar wordt deze over het hoofd gezien?

Ik kende de soort nog niet, maar had de naam wel eens zien staan. In september van dit jaar kwam ik erachter dat ik hem kennelijk toch al eens had gezien ...

Zulke dingen gebeuren puur toevallig. Ik zag een foto van zo'n bastaard op Waarneming.nl met een opmerking van een validator erbij en ging op zoek naar meer informatie over die plant. Op Waarneming.nl vond ik niets bij de soortinfo. Op Verspreidingsatlas vond ik een artikel uit Gorteria 1, van 1962, p. 90-92, zie https://www.verspreidingsatlas.nl/2373, bij tabblad literatuur. Hier staat ook een verspreidingskaartje.

Enkele kenmerken van de bastaard:
- in de meeste kenmerken intermediair tussen de ouders;
- wordt soms 4 m hoog;
- lengte van de vrouwelijke kolven ca. 15-40(-60) cm (bij beide ouders ca. 10-20 cm);
- vrouwelijke en mannelijke kolven gewoonlijk met zeer kleine tussenruimte, minder dan 1 cm, zelden elkaar rakend of verder van elkaar verwijderd;
- bladkleur sterker blauwgroen dan bij de oudersoorten.

De naam blijkt dan ook goed gekozen. **Glauca** betekent immers koolblauw, blauwgroen, bewaasd.

Inmiddels is de bastaard bekend van grofweg drie plekken in en rond Amsterdam. Ons overleden erelid Ger van Zanen heeft in 1996 deze bastaard ten zuiden van Zunderdorp aangetroffen. Achteraf blijkt dat ik in augustus 2017 deze soort voor het eerst heb gezien in Natureluur, een natuurspeeltuin in het Sloterpark, in Amsterdam Nieuw West. Aan de rand van de natuurspeeltuin is een bewegend vlonderpad aangelegd. Paddenstoelenliefhebbers kennen dit misschien als ze met Christiane Baethcke mee zijn geweest met een paddenstoelenexcursie vanaf het gebouw de Drijfsijs. De hoge plant met blauwgroene bladkleur viel me destijds op en de vrouwelijke aar was extreem lang. Ik maakte er foto's van en dacht dat het een misvorming was. In september 2020 heb ik deze waarneming alsnog ingevoerd op Waarneming.nl en het bleek de bastaard te zijn, zie https://waarneming.nl/observation/200589961 Gewapend met deze kennis besloot ik voortaan de rietsigaren beter te bekijken. De herfst moest nog komen en dan zie je ze goed, omdat ze van groen naar bruin zijn verkleurd.
En jawel, eind oktober en begin november zag ik ze langs de rivier Oude Waver, bij het dorp Waver en de buurtschap Gemaal. De Oude Waver stroomt o.a. tussen Polder De Ronde Hoep en Botshol. Op drie verschillende plekken langs de rivier trof ik ze aan, aan beide oevers. De vindplaatsen vallen in drie aan elkaar grenzende kilometerhokken. Er was nogal wat variatie. Het meest kenmerkend vind ik het kleine steriele stukje van minder dan 1 cm boven de bruine aar, zie bijgaande foto. Dat is donkerbruin, terwijl de spil lichtbruin is, waardoor het goed afsteekt. Hieronder de linkjes naar deze vondsten, met foto's.
28-10-2020: https://waarneming.nl/observation/202437915/
03-11-2020: https://waarneming.nl/observation/202694157/
03-11-2020: https://waarneming.nl/observation/202694139/

In deze tijd van het jaar kun je op veel plaatsen de rietsigaren zien staan. Wanneer u aan de wandel gaat of een fietstochtje maakt, raad ik aan eens goed naar het formaat van de sigaar te kijken. De breedte en vooral de hoogte en of er aan de bovenkant zo'n kort donker stukje te zien is. Mocht u een exemplaar aantreffen, dan wordt het zeer gewaardeerd indien deze waarneming (met foto) wordt doorgegeven, bijv. via Waarneming.nl.

Lisdodde wordt tegenwoordig gebruikt in de paludicultuur, natte teelt, ofwel het verbouwen van gewassen op natte ondergrond zoals het veenweidegebied met behoud van het veen. Ze maken er vezels van. Het is een grondstof voor isolatie- en bouwmateriaal.

Recent zag ik op tv dat Jonnie Boer, een bekende topkok, de jonge wortel van lisdodde gebruikt wanneer er nog geen blad boven zit. In zijn omgeving (Giethoorn) noemt men dat duletap. De witte wortels bevatten veel zetmeel en worden ingemaakt in muntazijn. Lisdodde als streekprodukt geserveerd op je bord. Heel bijzonder.

Hanneke Waller

ONLINE LEZINGEN

KNNV afdelingen Hoorn en Wageningen zijn in deze coronatijd gestart met een online lezingenprogramma via Zoom. Zie bijvoorbeeld: https://www.knnv.nl/hoorn en https://www.knnv.nl/knnv-afdeling-wageningen/agenda-afdeling
De reacties zijn enthousiast en de deelname is groot, ook uit andere delen van het land. Ongeacht waar je woont, kan je een online lezing volgen via je computer, laptop of tablet. Daarna kan een lezing op het YouTubekanaal van de landelijke KNNV gepubliceerd worden, waardoor deze ook achteraf nog te zien is.

TRAINING ONLINE LEZINGEN ORGANISEREN VIA ZOOM.
Denk je nu: "dat wil ik ook"? Doe dan mee met de gratis training: Online lezingen organiseren via Zoom.
De trainjng van een uur wordt via Zoom gegeven.
DATA & TIJD:
*** Donderdag 3 december 19:30 -20.30 uur**
*** Vrijdag 4 december 9:30 -10.30 uur**
*** Dinsdag 8 december 19:30 - 20.30 uur**

De training wordt georganiseerd door Yvonne van Putten (KNNV bureau),samen met Anneloes ter Horst (afd. Hoorn) en Ineke Ammerlaan (afd.Wageningen)
Reacties naar: bureau@knnv.nl
We horen graag op welke datum je wilt meedoen.Geef ook aan als je niet kan, maar wel belangstelling hebt.
Met vriendelijke groet,
Yvonne van Putten

Voorbeeld van een YouTubelezing

Klaas van Dort: Minuscule korstmossen op volumineuze boomlijken
https://www.youtube.com/watch?v=_DMF6b4VLAQ

Noord-Hollandse Natuurdag door iedereen gratis te volgen vanaf huis*

De Noord-Hollandse Natuurdag gaat dit jaar helemaal digitaal. Iedereen kan de lezingen op zaterdag 19 december tussen 10:00 en 14:15 uur vanaf huis volgen. Er zijn maar liefst twaalf verschillende sprekers die over een uiteenlopend aantal natuuronderwerpen vertellen aan de hand van prachtige beelden.

Smienten en andere interessante vogels

Piet Zomerdijk volgt al jaren de smienten in de Noord-Hollandse polders. Dit heeft veel inzicht opgeleverd in hun gedrag en hun overlevingsstrategie in de winter. Vogelringer Lars Buckx laat mooie foto's zien van de vogels die geringd zijn op het Ringstation in De Kennemerduinen dat 60 jaar bestaat. Hans Stapersma neemt ons mee in de
wereld van de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, de club die 40 jaar geleden werd opgericht om de vogels in Noord-Holland te beschermen. Er is de laatste jaren veel onderzoek gedaan naar het voedsel van grutto's en andere vogels in plas-drassen.
Dick Melman praat ons bij. Dit voorjaar werd bekend dat de klimaatverandering een grote invloed heeft op de trekvogels in de Waddenzee. Wadvogelonderzoeker Jeroen Reneerkens schudt ons wakker met een interessante lezing.

En tal van andere natuuronderwerpen

Meedoen

Het is noodzakelijk om u in te schrijven voor de Natuurdag op zaterdag 19 december 2020. Dat kan via www.landschapnoordholland.nl/natuurdag
U krijgt dan voor de dag een mail met alle informatie over de dag en de link om de lezingen thuis te volgen. Het is niet noodzakelijk alle lezingen te volgen, u kunt uw interesse volgen aan de hand van het programma op de website. De P.O.F.F. en Landschap Noord-Holland organiseren deze Natuurdag.
Bel voor nadere informatie over deze dag met Johan Stuart, 06-53129644.
Of stuur een mail naar j.stuart@landschapnoordholland.nl

Van "Het Boschplan" via de “Vietnamweide” naar de Schinkelpolder.

“De grote inspirator voor het Amsterdamse Bos is Jac. P. Thijsse. Al in 1900 maakte hij zich zorgen over hert groen rond en in Amsterdam. Of beter gezegd het ontbreken daarvan. Hij gaf toen al aan dat het gebied De Nieuwe Meer ten zuiden van de stad de meest geschikte plaats was. In 1927 werd een start gemaakt met het opstellen van de plannen. De architecten Cornelis van Eesteren en Jacoba Mulder stelden "Het Boschplan" op. In 1970 zijn de allerlaatste bomen geplant.
Het bos is een begrip voor de stad. Er zijn talrijke pogingen gedaan om delen van het bos een andere, lees woon/werk bestemming te geven. Op die momenten komt de bevolking in het geweer. De laatste poging is de bestemmingswijziging van de zgn. "Vietnamweide", symbool voor het protest tegen deze oorlog. Op die plek is een tenniscentrum gebouwd welke verplaatst moest worden vanaf de Zuidas. Er is een compensatie gevonden door aan de zuidzijde het bos uit te breiden met de Schinkelpolder.”

Op 22 november jl. gingen Lida den Ouden en Paul van Deursen “op onderzoek” naar de stand van zaken van de Schinkelpolder c. q. het Schinkelbos https://www.amsterdamsebos.nl/natuur/natuurgebieden/schinkelbos/

Het vierkante gebied met een diagonaal lopend fietspad is ingeklemd door kassen, de gebouwen van Schiphol, paarden maneges en is gescheiden van het Amsterdamse Bos door een drukke weg.

Hoe was het ook al weer? Ons prominent erelid Henk van Halm schreef op 18 september 1993:
'Een waardeloos stukje opgespoten terrein,' noemde de Amsterdamse wethouder Jeroen Saris (Groen Links) een deel van het Amsterdamse Bos, dat onder de naam 'Vietnamweide' landelijke bekendheid kreeg. Ik schreef al eerder over dit bedreigde deel van het Amsterdamse Bos, waar in de beginjaren zeventig de Vietnamdemonstraties richting Museumplein begonnen.

https://www.trouw.nl/nieuws/er-is-nog-hoop-voor-de-vietnamweide~bc740728/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

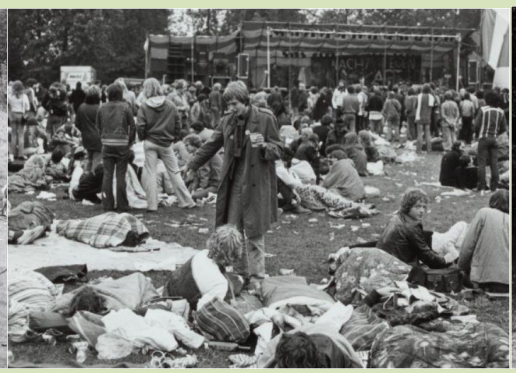

Op pad (foto's: PvD)

Langs het fietspad bij de VU op weg naar het Bos worden we verwelkomd door de "ogen" van de abelen, die voor de gelegenheid keurig zijn opgemaakt. Om vervolgens het Bos in te fietsen langs onze "eigen "fladder-iep", waar het herinneringsbordje nogal in verval is. Tijd voor actie??

In het Bos is een gezellige en hanteerbare drukte en met de nodige paddenstoelen. Langs de Poel en de veenvelden rondom komen we bij de zuidkant van het Bos

en langs de "Drie Beuken", waarvan er één onlangs is geveld:
https://www.amstelveensnieuwsblad.nl/lokaal/natuur-en-milieu/371418/-column-ivn-de-drie-beuken-bedreigd-door-reuzenzwam

Na de weg overgestoken te zijn het fietspad op. En als je je ogen "kadert", kunt je je in de duinen, op de Veluwe of in Drenthe wanen. Een ruige natuur met struwelen en poelen, waar te "struinen" valt.
Her en der hebben de Schotse Hooglanders hun visitekaartjes achter gelaten. Zijzelf laten zich niet zien.

De bottels van de egelantiers zijn vlammend rood en hier en daar nog wat bloeiende centauriën en reukloze kamille.

ook hier lijkt de stad en Schiphol ver weg

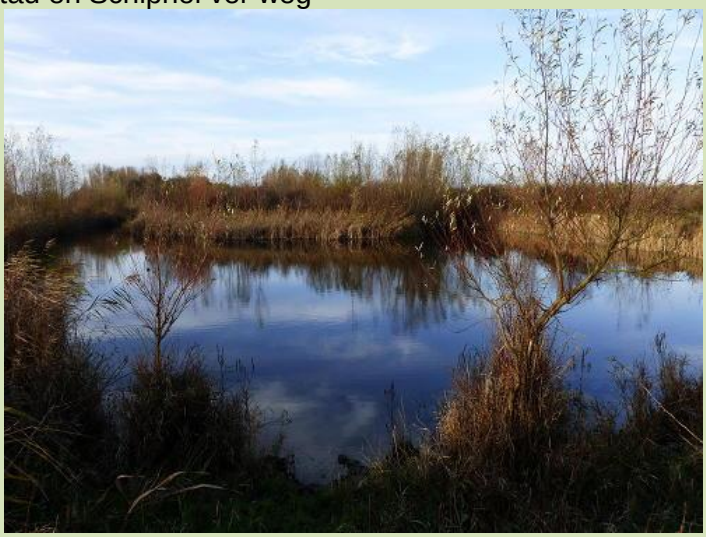

nog geen intensief maaibeleid

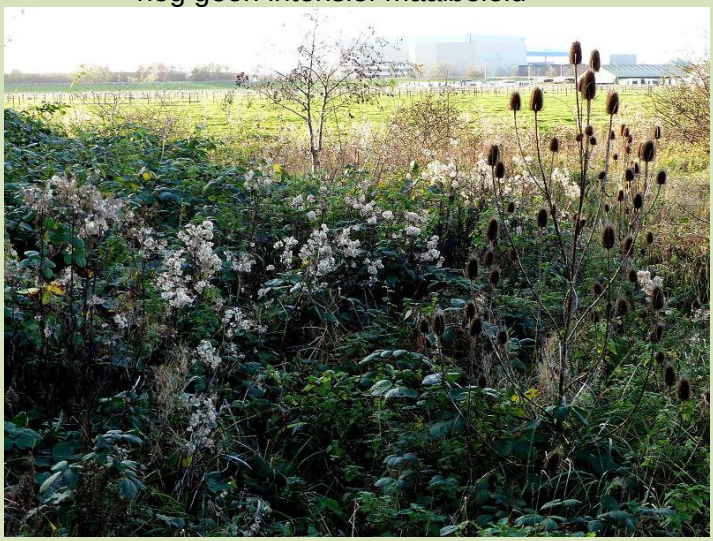

en een heuse “waterval”

Zo kun je je in dit postzegelbos je toch wanen in de duinen.....

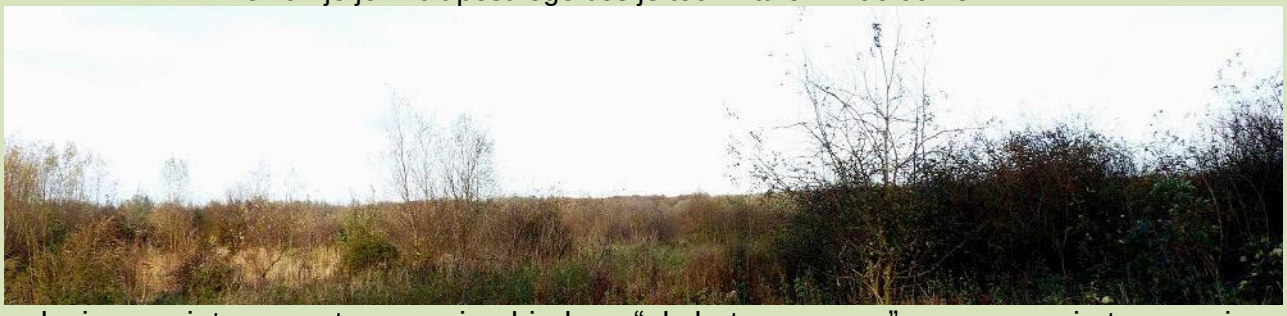

Conclusie: een interessant en mooi gebied om “als het weer mag”, een excursie te organiseren.

Binnenkort nieuws over de stemming en reacties m.b.t. de Algemene Ledenvergadering.